

Копію цього протоколу працівник психологічної служби надає за вимогою батькам або особам, що їх замінюють, законним представникам всіх учасників інциденту або представникам правоохоронних органів фіксуючи дату і час видачі копії.

Протокол зберігається у працівника служби протягом п'яти років і є документом суворої звітності.

Список використаних джерел:

1. Лист Міністерства освіти і науки України від 28.10.14 №1/9-557 «Методичні рекомендації щодо взаємодії педагогічних працівників у навчальних закладах та взаємодії з іншими органами і службами щодо захисту прав дітей».
2. Протидія булінгу в закладі освіти: системний підхід. Методичний посібник. / Андрєєнкова В.Л., Мельничук В.О., Калашник О.А. Київ: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 132 с.
3. Юрчик М.О. Теоретичні аспекти моделювання процесу психологічної профілактики шкільного насильства // Проблеми сучасної психології. 2015. Випуск 29. С. 779-790.

Сосновенко Н. В.

*науковий співробітник лабораторії прикладної психології освіти Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи
Національної академії педагогічних наук України*

Горленко В. М.

*науковий співробітник лабораторії прикладної психології освіти
Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи
Національної академії педагогічних наук України*

АЛГОРИТМ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА З ПЕРВИННОЇ ПРОФІЛАКТИКИ НАСИЛЬСТВА СЕРЕД УЧНІВ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ

Актуальною проблемою, що стоїть перед сучасним українським суспільством, є подолання й недопущення будь-яких проявів насильства в учнівському середовищі. Це обумовлено тим, що атмосфера насильства і жорстокості стає звичною і в ряді випадків не викликає протесту і протидії в підлітковому та юнацькому середовищі як у навчальному закладі, так і за його межами.

Значну роль у справі захисту дітей від насильства мають відігравати саме школи, адже сучасні освітні заклади при всіх їх проблемах, труднощах, недоліках зберігають статус одного з основних інститутів соціалізації особистості, її становлення і розвитку. Дорослі, які здійснюють контроль за навчальними закладами і які працюють у них, зобов'язані забезпечити умови, що сприяли б утвердженню людської гідності дитини та її розвитку.

За даними Дубровської Є., Ясеновської М., Алексеєнко М., отриманими в результаті опитування учнів віком 9-16 років в українських школах у 2009 році, школу як місце, де вони зустрічаються з насильством визначили: 68% дівчат віком 9-11 років; 55% хлопців віком 9-11 років; 72% дівчат віком 12-14 років; 63% хлопців віком 12-14 років; 66% дівчат віком 15-16 років; 55% хлопців віком 15-16 років [1, с. 28]. Зазначимо, що респонденти мали змогу назвати декілька місць і більшість дітей (за винятком хлопців старшого та молодшого віку) на перше місце поставили школу.

Щодо до агресорів, то на запитання «Хто частіше чинить насильство в школі?» відповіді розподілилися таким чином (діти мали змогу надати кілька відповідей):

дівчата віком 12-14 років: твій ровесник – 15%; твої ровесники (кілька дітей разом) – 28%; старший учень – 31%; старші учні (кілька дітей разом) – 39%; ти сам – 0%; інше – 3%;

хлопці віком 12-14 років: твій ровесник – 17%; твої ровесники (кілька дітей разом) – 27%; старший учень – 36%; старші учні (кілька дітей разом) – 38%; ти сам – 3%; інше – 3%.

Дубровська Є., Ясеновська М. і Алексеєнко М. зауважують: «...зі зростанням віку респондентів-учнів збільшується кількість дітей, які самі себе ідентифікують як агресорів по відношенню до інших дітей. Це свідчить про підвищення міри усвідомлення своїх дій та їх наслідків, але також і про складність контролю над ними. Тобто значна кількість дітей визнає свою відповідальність і, відповідно, потребує спеціальної допомоги». Дослідниці впевнені, що «превентивна робота в окресленому напрямку та організація

допомоги дітям, які опинилися у такій ситуації, необхідна і впроваджувати її слід саме на базі школи» [1].

Захист дітей від жорстокості, насильства та попередження злочинів проти них є надзвичайно важливим, соціально значущим і актуальним завданням, вирішення якого носить міждисциплінарний характер. Не зважаючи на масштабність і складність проблеми, професійний і організаційний ресурс, сфера соціального впливу працівників психологічної служби в системі освіти дозволяють здійснювати комплексний і системний вплив на всіх учасників освітнього процесу.

Відповідно до Положення про психологічну службу у системі освіти України (наказ Міністерства освіти і науки України від 22 травня 2018 року №509, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 31 липня 2018 року за № 885/32337) однією з важливих функцій психологічної служби є просвітницько-профілактична робота.

Просвітницько-профілактична робота – поширення психологічних знань, виявлення фактів порушення прав дитини, вжиття заходів щодо подолання негативних чинників, які впливають на життєзабезпечення дитини, її моральний та соціальний розвиток, профілактика та попередження негативних впливів.

Для підвищення ефективності діяльності практичного психолога закладу освіти у типових професійних ситуаціях, доречним є застосування алгоритмів. Під алгоритмом розуміється точно визначена та строго детермінована система послідовних правил дії (програми), призначена для ефективного розв'язання певного класу завдань.

Для розроблення алгоритму діяльності практичного психолога з первинної профілактики серед учнів підліткового віку застосований проектно-технологічний підхід. В. Г. Панком запропонована така структура побудови алгоритмів: чітке визначення мети і завдань виду роботи; психологічна проблема, на розв'язання якої спрямовано даний алгоритм; конкретна цільова група або клієнт; методики і методи, які включені до алгоритмів, та чітка

послідовність до їх застосування; план та умови застосування алгоритму; кінцевий результат (Табл. 1) [4, с. 179-181]:

Таблиця 1. Структура методичного розроблення на основі проектного підходу

№	Назва структурного елемента	Пояснення
1	Назва програми (проєкту)	Відображає проблему (проблеми), на вирішення яких буде спрямовано проєкт та очікувані результати.
2	Проблема	Короткий опис проблеми, що потребує вирішення. Як правило наводяться статистичні дані або дані опитувань і обстежень.
3	Мета проєкту	Формулювання кінцевих результатів проєкту.
4	Завдання	Кроки або логічні напрями, завдяки яким буде досягнуто мети.
5	Цільові групи	Коротка характеристика груп людей, на які буде спрямовано проєктну активність.
6	Методи, методики	Перелік методів, методик і прийомів, які будуть застосовані у процесі виконання проєкту.
7	Терміни виконання	Початок і кінець проєкту.
8	Кінцеві результати	Короткий опис кінцевого результату (продукту), який подається у вимірюваних показниках.
9	Критерії ефективності	Перелік вимірюваних показників, за якими можна судити про те, наскільки успішно здійснено заплановану роботу.
10	План реалізації	Детальний (покроковий) опис дій, застосування методів, методик і прийомів, узгоджених між собою у часі.
11	Ресурси (співпраця)	Короткий опис ресурсів (кадрових, матеріальних, фінансових, інформаційних) необхідних для реалізації проєкту.
12	Можливі ризики і перешкоди	Короткий опис перешкод і ризиків, що можуть виникнути в ході реалізації проєкту.

Пропонуємо найбільш вагомі структурні компоненти алгоритму первинної профілактики насильства серед підлітків у роботі практичного психолога ЗЗСО. В основу розроблення алгоритму покладений річний цикл діяльності школи, циклограма діяльності працівників психологічної служби, діагностичні мінімуми [2; 3].

Отже, *мета* проєкту – сприяти формуванню основних компетентностей здобувачів освіти, а саме: соціальна компетентність (конструктивне вирішення конфліктів); екологічна грамотність і здорове життя (усвідомлення ролі соціуму для життя та здоров'я).

Завдання.

1. Проаналізувати соціально-психологічний клімат в освітньому закладі в цілому і окремих класах (групах).

2. Провести інформаційно-просвітницьку роботу та правову освіту здобувачів освіти з проблем насильства.

3. Ознайомити з поняттям «насильство», «види насильства».

4. Формувати негативне ставлення до насильства (неприпустимість проявів насильства в дитячому середовищі).

5. Розвивати навички спілкування, вирішення конфліктів, керування емоціями і подолання стресових ситуацій.

Методи, методики. Для вирішення завдань, що стоять перед психологічною службою закладу освіти в період переходу учнів до основної школи, доцільно використати діагностичні методики [2]. Також рекомендуємо використання орієнтовного переліку методик щодо виявлення та протидії домашньому насильству відносно дітей (Лист МОН № 1/9-656 від 30.10.2018 року «Про перелік діагностичних методик щодо виявлення та протидії домашньому насильству відносно дітей»).

Кінцеві результати. Психологічна безпека освітнього середовища (комфортна міжособистісна взаємодія, що сприяє емоційному благополуччю здобувачів освіти). Сформоване нетерпиме ставлення здобувачів освіти до

насильницьких моделей поведінки, небайдуже ставлення до постраждалих осіб, усвідомлення насильства як порушення прав людини.

Можливі ризики і перешкоди: заперечення існування проблеми насильства у закладі освіти; відсутність/неналагоджена співпраця працівника психологічної служби та педагогічних працівників (класний керівник, вчителі-предметники); не врахування особистого досвіду здобувачів освіти (не надати зайвої інформації!); приховування випадків насильства.

Список використаних джерел:

1. Дубровська Є., Ясеновська М., Алексеєнко М. Насильство в школі: Аналіз проблеми та допомога, якої потребують діти та вчителі у її розв'язанні. Київ: Жіночий консорціум України, 2009. 36 с. URL: <https://wcu-network.org.ua/public/upload/files/schulNAS111.pdf>.
2. Застосування діагностичних мінімумів в діяльності працівників психологічної служби: [метод. рек.] / авт.-упор.: В. М. Горленко, В. Д. Острова, Н. В. Сосновенко, І. І. Ткачук; за заг. ред. В. Г. Панка. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2018. С.73, 76-77, 81-84.
3. Методичні рекомендації щодо впровадження циклограм діяльності працівників психологічної служби: метод. рек. / авт.-упор.: В. М. Горленко, Ю. А. Луценко, В. Д. Острова, Н. В. Сосновенко, І. І. Ткачук ; за заг. ред. В. Г. Панка. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи. 2017. 132 с.
4. Панок В. Г. До питання розробки алгоритмів діяльності практичних психологів. Харківський осінній марафон психотехнологій (каталог психотехнологій; тези доповідей): матеріали III міжрегіональної наук.-практ. конф., м. Харків, 26 жовтня 2019 р., імені Г. С. Сковороди. Харків: Діса плюс, 2019. С. 179-181.

Троніна А. В.

*спеціаліст, практичний психолог Комунального закладу освіти
«Перещепинський опорний освітній заклад №1» Перещепинської міської ради*

ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЄКТУ «ТЕСТ БІЛБОРДА ТА КОХАННЯ В ІНТЕРНЕТІ» В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Інтернет і соціальні мережі вивели життя на зовсім новий рівень – все більше і більше дітей пересилають особисті світлини, повідомлення інтимного змісту за допомогою сучасних засобів зв'язку.